

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot fritidshem

Utbildningsvetenskap C 30 hp | Examensarbete 15 hp | VT14

IKT på fritidshemmet

- En kvalitativ studie om pedagogers
uppfattningar och erfarenheter om IKT på
fritidshemmet

Av: Viktoria Skoglund

Handledare: Liselott Mariett Olsson

Förord

Ett stort tack till min handledare Liselott Mariett Olsson för hennes stora engagemang i mitt examensarbete. Hon har alltid funnits som stöd och varit nära till hands.

Vidare vill jag tacka alla fritidspedagoger och förskolläraren som deltagit i min undersökning. Jag är tacksam för deras öppenhet och vilja att dela med sig av sina tankar och åsikter. Min undersökning hade inte varit möjlig utan deras medverkan.

Till sist vill jag tacka alla mina nära och kära som stöttat mig och mitt arbete till fullo.

2014-04-30

/ Viktoria Skoglund

Abstract

Information and communication technologies (ICT) are constantly evolving in today's information society. The school uses ICT as a teaching tool and it begins to be included at the leisure-time in school by the educators.

Aim of this study is to examine how educators describe their perceptions and experiences of using ICT in the leisure activities. The questions is about how the educators use ICT, what they believe children learn of ICT, and which advantages and disadvantages they see with ICT at leisure-time in school.

Through a qualitative approach, I have had my questions answered by six trained educators, five of whom are recreational educators and one who is a preschool teacher. These have individually answered my interview questions as an interview took place over a phone call, while the others answered the same questions by e-mail. The interview questions were open-ended questions that were formulated so the educators could respond so freely and fulfilling as possible.

The survey shows that teachers use ICT in multimodal approach at leisure-time in school, both in informing parents and in activities with the children. The children use ICT tools as Smartboards, computers and I pads. With these tools, they listen to music, play games and use various utility programs, which are helping them to develop in different knowledge topics. They also developed in interaction with each other as they learn to work together, take into account and listen to each other and to wait for their turn. The educators see benefits of ICT as it doubles as a great and practical support, both for the children and for themselves. The drawbacks they see with ICT are that the activities are mostly sedentary, and that schools have poor access to equipment.

Keyword: Information and Communication Technology (ICT), social semiotics, multimodality, design for learning – design in learning, literacy

Sammanfattning

Informations- och kommunikationstekniken (IKT) utvecklas ständigt i dagens informationssamhälle. Skolan använder sig av IKT som hjälpmedel i undervisningen och det börjar också inkluderas på fritidshemmet.

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger beskriver sina uppfattningar och erfarenheter kring IKT användning på fritidshemmet. Frågeställningarna handlar om hur pedagogerna använder sig av IKT, vad de anser att barnen lär sig av IKT, samt vilka för- och nackdelar de ser med IKT på fritidshemmet.

Genom en kvalitativ metod har jag fått mina frågeställningar besvarade av sex utbildade pedagoger, varav fem är fritidspedagoger och en är förskollärare. Dessa har individuellt besvarat mina intervjufrågor då en intervju ägde rum över ett telefonsamtal, medan de övriga besvarade samma intervjufrågor via mejl. Intervjufrågorna var öppna frågor som formulerades för att pedagogerna skulle kunna svara så fritt och utvecklande som möjligt.

Undersökningen visar att pedagogerna använder sig av IKT i multimodala arbetssätt på fritidshemmet, både när de informerar föräldrarna och i aktiviteter med barnen. Barnen får använda IKT-verktyg som Smartboards, datorer och Ipads. Med dessa verktyg lyssnar de på musik, spelar spel och använder olika verktygsprogram, vilket bidrar med att barnen utvecklas inom olika kunskapsämnen. De utvecklas även i samspel med varandra då de lär sig att samarbeta, ta hänsyn och lyssna på varandra samt att vänta på sin tur. Pedagogerna ser fördelar med IKT då det fungerar som ett bra och praktiskt stöd, både för barnen och för dem själva. Nackdelarna de ser med IKT är att aktiviteterna oftast är stillasittande samt att skolorna har dålig tillgång till utrustning.

Nyckelord: Informations- och kommunikationsteknik (IKT), socialsemiotik, multimodalitet, design för lärande – design i lärande, literacy

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning	3
2. Litteraturgenomgång	4
2.1 Tidigare forskning	4
2.1.1 IKT som en del av litteracitet	4
2.1.2 Att skriva sig till läsning med IKT	5
2.1.3 Barns multimediala berättande via IKT	6
2.2 Teorier	7
2.2.1 Ett socialsemiotiskt perspektiv	7
2.2.2 Design för lärande – design i lärande	8
2.2.3 Literacy	8
2.3 Begreppsdefinitioner	9
3. Metod	11
3.1 Metodologisk ansats	11
3.2 Tillvägagångssätt	12
3.3 Telefonintervju som metod	12
3.4 Mejlintervju som metod	14
3.5 Bearbetning och analys	15
3.6 Urval och avgränsningar	15
3.7 Tillförlitlighet	15
3.8 Etiska överväganden	16
4. Resultat och analys	17
4.1 Pedagog 1 – Malin	17
4.2 Pedagog 2 – Karin	18
4.3 Pedagog 3 – Anna	19
4.4 Pedagog 4 – Elin	20
4.5 Pedagog 5 – Johan	21
4.6 Pedagog 6 – Martin	22
4.7 Sammanfattning och analys	24
5. Diskussion	30
5.1 Metoddiskussion	31

5.2 Slutsatser.....	32
5.3 Nya forskningsfrågor.....	34
5.4 Pedagogisk relevans	34
Referenser	35
Bilagor	37

1. Inledning

Jag har i en tidigare kurs under min utbildning till fritidshemslärare läst om informations- och kommunikationsteknik (IKT). Denna kurs fann jag mycket intressant då den handlade om hur barn stöttades i sin språkutveckling med hjälp av IKT. Med andra ord med hjälp av exempelvis datorer, surfplattor och mobiltelefoner. Det jag skaffade mig kunskap om och förståelse för, var hur jag som pedagog kan arbeta för att stötta barnen att utveckla språklig medvetenhet på fritidshemmet.

Skolan använder sig av IKT som hjälpmedel för att främja elevernas kunskaper. Men trots att skolan storsatsar på IKT finns det inte särskilt mycket forskning om hur dessa verktyg påverkar undervisningen och inlärningsresultaten. Enligt forskning.se, som är en nationell webbplats som samlar och publicerar forskningsinformation, finns det inte mycket forskning om fritidshemmet. Den forskning som finns handlar om mötet mellan läraren och fritidspedagogen efter att de integrerats i samma lokaler och arbetslag. Få forskar om vad barn egentligen lär sig på fritids. Detta har jag tänkt mycket på då jag undrar hur pedagoger ser på IKT och hur de använder sig av det samt vad barnen lär sig av det.

1.1 Bakgrund

Idag lever vi i ett informationssamhälle där informationstekniken (IT) och digitaliseringen av skolan är en process som pågått under 20-30 år (Hylén 2011; Hylén 2013). Processen gick långsamt i början men under 1990-talet tog den fart då Internet inträdde i skolan. Från början användes datorn mest som hjälp i informationssökning men genom åren har datorn blivit ett kommunikativt verktyg, även kallat informations- och kommunikationsteknik (IKT). Numer används IKT överallt i skolan, bland annat till de administrativa uppgifterna, informationen till föräldrarna och i organiseringen och genomförandet av undervisningen. Eleverna använder sig av Internet och datorn inom skolarbetet, men deras användning handlar även om spel, upplevelser och kommunikation (Iversen Kulbrandstad 2006, s. 271).

Idag handlar det inte längre *om* utan snarare *hur* datorer ska användas i skolarbetet. Det handlar om att finna de bästa sätten att använda IKT i lärandet för att därmed främja elevernas kunskaper (Hylén 2011; Hylén 2013). Utvecklingen av tekniken är mycket snabb och därför måste skolan ständigt använda sig av den senaste tekniken för att kunna hantera dagens snabbt föränderliga samhälle. Denna satsning på IKT i skolan argumenteras efter följande politiska och pedagogiskt inriktade argument:

1. Ur samhällsekonomisk synvinkel är det nödvändigt med en IT-kunnig arbetskraft och skolan bör bidra till att förse samhället med sådan arbetskraft.
2. IT i skolan är ett medel för att skapa lika möjligheter mellan elever och därmed bidra till att skapa en likvärdig skola genom att minska de digitala klyftorna. Ibland kompletteras detta motiv med argumentet att satsningar på IT i skolan är nödvändiga för att ge eleverna medborgerlig kompetens.
3. IT är ett verktyg för att höja effektiviteten i lärandet.
4. IT är en katalysator för förändringar som kan göra skolan mer flexibel och höja kvaliteten i lärandet (Hylén 2011, s. 11)

Argumentet IKT som verktyg för att höja effektiviteten i lärandet kan förklaras utifrån ett samhällsligt perspektiv och ett individperspektiv (Hylén 2011; Hylén 2013). Utifrån det samhällsliga perspektivet innebär det att satsning på IT i skolan bidrar till att sänka kostnader på lärartimmar, skollokaler eller andra utgifter, medan det utifrån ett individperspektiv handlar om att eleven har större möjlighet att nå målen i skolan eller når en djupare förståelse i sitt lärande.

Utöver de fyra grundläggande baskompetenserna som är tala, läsa, skriva och räkna, har IKT blivit en femte baskompetens (Trageton 2005; Säljö & Linderoth 2002). I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet tar Skolverket upp teknik som ett ämne där eleven ska utveckla sin förmåga att:

- identifiera och analysera tekniska lösningar utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- använda teknikområdets begrepp och uttrycksformer,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och
- analysera drivkrafter bakom teknikutveckling och hur tekniken har förändrats över tid (Skolverket 2011, s. 269)

Sverige är ett av de länder som har satsat miljarder på att öka användningen av IKT i skolan då det idag handlar om att använda IKT på pedagogiska sätt. För att kunna beskriva IKT-situationen i skolan, mäts hur många datorer som finns på skolan och antalet elever per dator (Hylén 2011, s. 35-36). Det viktigaste är dock inte hur många datorer skolan har, utan hur de används av eleverna. Med andra ord hur många elever som behöver samarbeta runt varje

dator. Förutom datorn används andra verktyg så som digitalkameror, dataprojektorer, interaktiva skrivtavlor och lärplattformar.

Hylén (2011, s. 38-40) talar i sin bok *Digitaliseringen av skolan* om att Sverige har legat i toppen i internationell jämförelse när det gäller mätningar av antalet datorer per elev i gymnasieskolan, men att Sveriges position inte är lika god när det gäller grundskolan. Gallup Europe är en organisation som levererar forskningar globalt och enligt deras mätning 2002 (Gallup Europe 2002) hade den svenska skolan 14 datorer per 100 elever, medan norska och danska skolor var utrustade med mer än dubbelt så många datorer per elev. OECD:s mätning 2006 (OECD 2006), organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, visade att den svenska skolan hade 17 datorer per 100 elever, vilket låg strax under genomsnittet för OECD som var 19 datorer per elev. Även vid denna mätning var övriga nordiska länder bättre utrustade. Den senaste mätningen av OECD var år 2009 (OECD 2011) och den visade att den svenska skolan hade 43 datorer på 100 elever. Återigen hamnade Sverige under genomsnittet som låg på 56 datorer per 100 elever då andra länder investerat ännu mer.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers uppfattningar och erfarenheter kring IKT användning på fritidshemmet.

- Hur beskriver pedagogerna att de använder sig av IKT på fritidshemmet?
- Vad anser pedagogerna att barnen lär sig av IKT?
- Vilka för- och nackdelar ser pedagogerna med IKT på fritidshemmet?

2. Litteraturgenomgång

Under rubriken *tidigare forskning* presenteras tre olika forskare som har studerat hur barn använder sig av IKT. Det handlar om hur barn använder sig av datorn som ett IKT-verktyg både i hemmet och i skolan, och som därmed främjar deras skapande i berättelser samt läs- och skrivutveckling. Under rubriken *teorier* presenteras ett socialsemiotiskt perspektiv där multimodalitet, design för lärande – design i lärande och begreppet literacitet beskrivs.

2.1 Tidigare forskning

2.1.1 IKT som en del av litteracitet

Carina Fast är lärare på Uppsala universitet och forskar kring barns läs- och skrivutveckling (Fast 2008). I en studie har hon under tre års tid följt sju barn ur olika sociala, kulturella och religiösa miljöer för att se i vilka sammanhang barnen möter och själva praktiserar läsande och skrivande i hemmet och i skolan. Det hon märkte tidigt i studien var att barnen använde sig av olika sidor av skriftspråket tillsammans med sina familjer och andra närstående redan i tidig ålder. Långt innan skolstarten praktiserade barnen läsande och skrivande i hög grad då de via populärkultur och IKT-verktyg som datorer och tv kom i kontakt med skriftspråket genom sina intressen. Barnen tecknade hjältar, ritade logotyper, skrev önskelistor, använde datorn och spelade spel. Detta användande kunde de identifiera sig med och i video- och dataspel, tog de initiativ och fick makt då de kunde förändra karaktärerna i spelet. Tillsammans delade barnen sitt engagemang där de drogs in i en gemenskap av berättande, läsande och skrivande bland Pokémonkort, leksakskataloger och dataspel.

En viktig fråga i studien var om barnen fick använda sina tidigare erfarenheter och kunskaper av läsande och skrivande när de började i skolan. I de flesta fall visade det sig att barnen fick lämna sitt vetande om och engagemang i populärkulturen och nya medier utanför undervisningens ram. Detta för att pedagogerna ansåg sig själva ha för lite kunskap om deras textvärldar, men många tog direkt avstånd då barnen ägnade sig åt denna kultur i så pass hög grad på fritiden. De menade att ”den var av sämre kvalitet och hävdade att skolans roll är att kompensera barnens ’utanför-skolan-erfarenheter’ genom att slå vakt om den så kallade goda kulturen” (Fast 2008, s. 152).

Carina Fast talar om möjligheter att använda barns vardagserfarenheter av läsande och skrivande i skolans arbete. Hon menar att pedagogerna ska ta tillvara på barnens intressen och använda sig av dem i skolarbeten. Hon beskriver hur de textvärldar som barnen växer upp i

idag bidrar till barns literacy-utveckling som handlar om hur barn kommer i kontakt med läs- och skrivinlärning i samspel med andra människor. Med inspiration från Gunther Kress tar hon upp multimodala texter, *Visual literacy*, som ett sätt att läsa och skriva på där man tolkar text och bild samtidigt som får ett meningsfullt budskap. Detta begrepp kommer jag att förklara mer djupgående om under rubriken teorier.

2.1.2 Att skriva sig till läsning med IKT

Arne Trageton är forskare och pedagog vid högskolan Stord/Haugesund i Norge. I ett treårigt forskningsprojekt med datorn som centralt verktyg sätter han sin idé om hur datorn kan ersätta pennan och hur läs- och skrivinlärning kan bli skriv- och läsinlärning. I studien medverkar 14 klasser från Norge, Danmark, Finland och Estland där man följt elever från 6-9 års ålder, vilket motsvarar förskoleklass till och med år 3. (Trageton 2005)

Läsmetoder har sina fördelar och nackdelar. Trageton menar att felet är att alla metoder börjar med det komplicerade läsandet. Därför har läsning varit svårt för barn då man lät skrivandet vara sekundärt medan forskningen i 30 år har poängterat att skrivning är enklare än läsning för barn i 5-7 år. Med IKT och datorn som skrivredskap har Tragetons forskningsprojekt visat att detta även gäller barn i 7-10-årsåldern. Han beskriver att barnet börjar med det enkla skrivandet där de utgår från sina egna tankar, men fortsätter med en kombination av ordbild- och ljudmetoder för att kunna skriva ner sina meningsfulla tankar. Detta gör barnen till kunskapsproducenter. De lär sig med andra ord att läsa genom sin egen skrivning då de använder sig av verktygsprogram på datorn. Det viktiga är även förmedlingen av budskap då barnen måste ha något att säga. Inkodning är lättare än avkodning, eftersom avkodning inte kan skiljas från förståelse. Läsningen blir därmed enklare för barnen med en meningsfull avkodning redan från första början. Med andra ord är motivationen drivkraften för hela skriv- och läsprocessen och ger barnen skrivlust och läsglädje. (Trageton 2005)

Trageton beskriver ett exempel från sin studie där barnen i 6-årsåldern får producera bokstäver själva på datorn. De trycker på tangentbordet och får upp de bokstäver de vill på skärmen, vilket sker i deras takt och resulterar i 10-tals sidor. Detta skrivs sedan ut och barnen har egna bokstävsböcker som de skapat själva. Därefter arbetar barnen med sina bokstavsböcker då de använder sig av olika färger som de ringar in eller kryssar över varje bokstav var för sig. Dessa läser de även upp högt för sig själva samt att de räknar hur många det finns av varje bokstav, vilket samtidigt tränar barnen i matematik. Detta egenproducerade arbete skapar en arbetsvilja hos barnen snarare än att de lär sig att rabbla upp alfabetet i rätt

ordning, vilket gör dem till kunskapskonsumenter då de inte förstår innebörden av varje bokstav. Utöver detta skriver även barnen i par, vilket Trageton menar stimulerar dialog och muntlig kompetens barnen emellan då de tillsammans bestämmer vilka bokstäver de ska arbeta med. (Trageton 2005)

2.1.3 Barns multimediala berättande via IKT

Anna Klerfelt har i sitt forskningsprojekt studerat hur mötet mellan institution och mediekulturen formas i samspelet mellan barn och pedagoger när de skapar berättelser tillsammans med digital teknik från ett sociokulturellt perspektiv. 40 pedagoger från 17 olika pedagogiska enheter medverkade i studien under 2 år tid. Pedagogerna var barnskötare, förskollärare, fritidspedagoger, grundskollärare och speciallärare och de arbetade i arbetslag på förskolor, förskoleklasser, fritidshem samt grundskolans lägre årskurser. Cirka 300 barn studerades där de yngsta barnen var två år vid projektets början och de äldsta tio år. (Klerfelt 2007)

Studien visar ”hur pedagoger och barn möts i en praktik villkorad av olika tankesätt, erfarenheter och traditioner” (Klerfelt 2007, s. 94). Barnen skaffar sig möjligheter att använda element ur mediekulturer utanför förskolan genom att förhandla med pedagogerna och föra med sig dessa in i förskolemiljön. Pedagogerna ändrar då sina pedagogiska strategier när de i samspel med barnen får förståelse för vad digitalt skapande betyder för dem. IKT-verktygen bidrar till berättelser med annorlunda uttryck och form. I och med detta bidrar pedagogerna med att erbjuda olika resurser för att ett multimedieskapande ska kunna ske. Detta möjliggör ett möte mellan mediekultur och pedagogisk praktik genom barnens berättelser.

Klerfelt (2007) förklarar att barnens multimediala produkter visar hur de använder resurser från den omgivande kulturen och hur de formar om denna och gör den till sin egen i sina skapande berättelser. Berättelsernas innehåll och uppläggning stöder vad barnen kommunicerar i sina multimediala produktioner. Genom denna kommunikation sammanfogar de människor och händelser som de själva praktiserat. Det handlar om egna upplevelser, men även om människor och företeelser inom den omgivande kulturen.

Bilden är oftast det primära uttryckssättet än texten i berättelserna som är skapade med hjälp av datorns multimediala programvaror då berättelsens handling kommuniceras genom bilden. De bildburna berättelserna får ett annorlunda uttryck genom datorn, eftersom datorn är ett starkt verktyg förbundet med mediekulturer och med sina möjligheter till speciella estetiska uttryck i sammansättning av bild och färgsättning samt sina tekniska möjligheter till

animation och ljud. Det är genom sina bildberättelser som barnen förmedlar betydelser och förändrade innebörder och öppnar kommunikationen mellan olika erfarenheter. Klerfelt (2007) tydliggör även att resultaten visar hur barnen förstår och behärskar kulturella symboler och använder dem för att förstå och bli förstådd i socialt skapade symboliska system.

2.2 Teorier

Informations- och kommunikationsteknik är den del av IT (informationsteknik) som bygger på kommunikation mellan människor. Därmed har jag valt att använda mig av ett socialemiotiskt perspektiv i studien då detta perspektiv innebär att människan visar sin kunskap genom kommunikation i användandet av olika resurser i samspel med andra. Dessa resurser formas av tal, text, gester, bilder och musik, vilka alla används inom IKT.

2.2.1 Ett socialemiotiskt perspektiv

Semiotik är läran om tecken och hur de kombineras i olika medier. Människan är en teckenskapande varelse som visar sin kunskap genom kommunikation då den använder sig av olika semiotiska resurser i form av tal, text, gester, bilder och musik (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010; Elm Fristorp & Lindstrand 2012). All kommunikation är informationstät och kommunikation sker genom flera parallella semiotiska system som har sin egen mening. Därför kan kommunikation sägas vara multimodal, vilket innebär att kommunikation sker i olika teckensystem samtidigt som kan stödja eller motsäga varandras budskap eller vara helt olika. Dessa teckensystem betyder inte något i sig, utan det är i sociala sammanhang som de skapas och får sin betydelse. Robert Hodge och Gunther Kress förklarar:

We see communication essentially as a process, not as a disembodied set of meanings or texts. Meaning is produced and reproduced under specific social conditions, through specific material forms and agencies. It exists in relationship to concrete subjects and objects, and is inexplicable except in terms of this set of relationship. (Hodge & Kress 1988, s. vii)

Genom att skapa egna kombinationer av teckensystem, bearbetar och gestaltar människan sin förståelse i en omskapande transformativ process, vilket är typiskt för all kommunikation och lärande (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010; Kjällander 2011). Till exempel tolkar en elev sin lärares verbala instruktioner för en uppgift, men eleven tolkar även lärares kroppsspråk och omgivningen där kommunikationen sker. Från sin tolkning transformerar eleven sina intryck genom att gestalta sin förståelse och visar på så sätt lärande då eleven kombinerar semiotiska resurser till ett budskap.

2.2.2 Design för lärande – design i lärande

Dessa teckensystem samverkar i utformandet och designas fram i den sociala miljön och interaktionen (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010; Kjällander 2011; Elm Fristorp & Lindstrand 2012). Begreppet design för lärande handlar om uppsättningen av lärprocesser och dess förutsättningar utifrån pedagogernas idéer om vad som ska göras och hur detta ska göras. Pedagogerna utgår då från skolans lagar, styrdokument och lokaler, samt vilket material som finns tillgängligt för barnens meningsskapande. Med andra ord handlar det om verksamhetens målsättningar och vilka roller barnen ska få ha i miljön.

Begreppet design i lärande handlar om hur barnen väljer att förhålla sig till det som erbjuds i verksamheten av pedagogerna (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010; Kjällander 2011; Elm Fristorp & Lindstrand 2012). Barnen formar sitt eget lärande och meningsskapande efter de val som de gör av det som erbjuds. På så sätt använder barnen de tillgängliga resurserna som finns för att skapa mening i sina handlingar. Med andra ord är inte barnen enbart konsumenter av det som erbjuds, utan snarare producenter då deras egna val ger dem nya möjligheter att engagera sig i världen. Därmed skapar barnen förståelse då kunskap formas och omformas efter de sätt de väljer att uttrycka sig på. Detta handlar om att barnen använder sig av den transformativa processen som nämndes tidigare. Susanne Kjällander sammanfattar begreppet design:

To sum up, the concept of design is referred to as the transformation process where pupils and teachers act as didactic designers in interaction with each other and different resources. This is made during a thematic sequence where pupils and teachers choose between sets of semiotic resources when bringing modes and media together in order to represent their understanding of something, or to direct focus and attention at something. The pupils represent their understanding in physical products, such as films and texts, but also in, for example, utterances, gestures and negotiation of identities. The process involves several strategic options made by the teacher and the pupil in order to, in different modes, lead the participants' focus of attention in a specific direction that is intended to satisfy her or his interest. (Kjällander 2011)

2.2.3 Literacy

Begreppet literacy innebär hur individen praktiserar läsande och skrivande (Fast 2008; Kress 2003). Det handlar om skriftspråklig aktivitet men även om språkets muntliga sida. Den socialemiotiska teorin handlar om de sätt som mening skapas på i sociala sammanhang. Med

det socialemiotiska perspektivet betraktas literacy som en meningsskapande handling oavsett om den sker i tolkandet eller skapandet av en text.

Literacy är en social aktivitet och handlar om något som människor gör, både individuellt och i samspel (Fast 2008; Barton 2007; Kress 2003). Barnen kommer i kontakt med literacy redan i tidig ålder då de i interaktion med sina familjer till exempel lär sig hur man handskas med en bok vid högläsning, skriver inköpslistor eller samtalar kring ett tv-program. På så sätt kommer barnen i kontakt med olika symbolsystem. Dessa symbolsystem kan återläsas och förstås av andra som bär samma kunskap. Det gäller bland annat bokstäver, siffror och bilder.

Literacy handlar även om vårt sätt att tänka då det inte enbart används i kommunikation utan också är viktigt för den egna förståelsen och för hur tankar skapas (Fast 2008; Barton 2007; Kress 2003). I och med detta har literacy ett förhållande till människors attityder, värderingar och känslor, vilket styr ens engagemang och handlingar. Beroende på om ens erfarenheter är positiva eller negativa kan människan med andra ord antingen närma sig eller fly från sina handlingar. Literacy påverkas också av ekonomi då barnens intresse och engagemang i populärkulturen, gör dem till konsumenter av massproducerade kulturprodukter som exempelvis leksaker, filmer och spel. Populärkulturen fungerar däremot samtidigt som en inspirationskälla och gör barnen till producenter då de praktiserar läsande och skrivande i tidig ålder. I spel praktiserar barn visuell läskunnighet då de läser av karaktärers former och färger. Detta kallas även för visual literacy som handlar om barnens förmåga att läsa av text och bild för att tillsammans skapa mening. Därmed inkluderas multimodala texter i begreppet, vilket är texter som blandar bilder och tryckt text.

2.3 Begreppsdefinitioner

IKT (informations- och kommunikationsteknik) – Hylén (2010) förklarar IT som ett samlingsbegrepp som omfattar datorer, digitalkameror, projektorer, scanner, skrivare, mobiltelefoner, skrivtavlor med mera. Benämningen IKT används för att lyfta fram vikten av den kommunikativa aspekten i tekniken. Detta fokuserar jag på i studien och väljer därför att använda mig av IKT.

Multimodalitet – Jag använder mig av detta begrepp då jag syftar till hur barnen använder sig av flera teckensystem samtidigt i sitt lärande.

Design för lärande – Jag använder mig av detta begrepp då jag syftar till hur pedagogerna formar sina aktiviteter och läroprocesser för barnen.

Design i lärande – Jag använder mig av detta begrepp då jag syftar till hur barnen använder sig av pedagogernas aktiviteter där de gör sina val och formar sin egen kunskap.

Literacy – Jag använder mig att detta begrepp då jag syftar till hur barnen kommer i kontakt med språket i samspel med pedagoger och barn, men jag utgår även från barnens erfarenheter vilka styr deras tankar och engagemang i deras handlingar.

3. Metod

3.1 Metodologisk ansats

I studien har jag undersökt hur 6 olika pedagoger arbetar med IKT på fritidshemmet. Studien är kvalitativ då jag undersöker ett fåtal fritidshem där jag tolkar mitt resultat för att sedan få en fördjupad kunskap och förståelse för hur pedagogerna arbetar med IKT (Stukát 2005). Denna typ av undersökning ger inte ett generaliserbart resultat, vilket en kvantitativ undersökning syftar till där forskaren samlar in ett stort antal data som analyseras för att finna mönster. Dock vill jag inte förklara och dra generella slutsatser med denna studie, utan jag vill få en fördjupad förståelse om pedagogernas uppfattningar och beskrivningar kring sina arbetssätt med IKT.

För att jag skulle få denna fördjupade förståelse använde jag mig av hermeneutik som ursprungligen är en tolkningslära och en vetenskaplig metod där jag just tolkar och försöker förstå det jag ska studera (Patel & Davidson 2011, s. 28). Med denna tolkningsprocess skaffar jag mig kunskap om det mänskliga i och genom språket. Med andra ord går det ”att förstå andra människor och vår egen livssituation genom att tolka hur mänskligt liv, existens, kommer till uttryck i det talade och skrivna språket samt i människors handlingar och i mänskliga livsyttningar” (Patel & Davidson 2011, s. 29).

Jag som forskare närmade mig forskningsobjektet subjektivt från min egen förförståelse (Patel & Davidson 2011, s. 29-30). De tankar, känslor och förkunskaper som jag har, var en fördel för att jag skulle kunna tolka och förstå forskningsobjektet i helhet. Patel och Davidson talar om att ”forskaren ställer helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet för att på detta sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt” (2011, s. 29). Dock kunde min förkunskap påverka min tolkning av materialet eftersom jag i analysen kunde blanda in personliga åsikter (Kaijser & Öhlander 2011). För att minimera personlig påverkan är det därför viktigt att presentera materialet ur flera vinklar. Vidare förklarar Patel och Davidson hur jag som forskare kan tolka och förstå forskningsobjektet utifrån två olika perspektiv. Det första perspektivet är att jag tolkar och förstår forskningsobjektet utifrån, medan det andra perspektivet innebär att jag försöker sätta mig in i forskningsobjektets perspektiv och skaffa mig förståelse därifrån.

3.2 Tillvägagångssätt

Jag mejlade rektorer på över 30 olika skolor i Stockholm och berättade om min studie. Rektorerna förde i sin tur min fråga vidare till de personer som var ansvariga för fritidshemmet på deras skola eller de pedagogerna som de ansåg var insatta med IKT. Dock fick jag endast ett fåtal svar tillbaka där pedagogerna upplevde att de inte hade möjlighet att medverka i studien på grund av flera orsaker. Tidsbrist var den största orsaken men de upplevde även att de inte använde sig av IKT på fritidshemmet. Jag fick däremot kontakt med en fritidspedagog som ställde upp på en telefonintervju.

Jag använde mig även av Facebook som är en social nätverkstjänst där man enkelt kan komma i kontakt med andra människor. På Facebook finns det olika grupper som är skapta efter intressen och kategorier. Här sökte jag på ”IKT” och fann olika grupper som handlade om IKT i skolan. Grupperna handlar om att gruppens medlemmar delar med sig och tipsar om sina erfarenheter kring sina arbetssätt. Jag publicerade ett inlägg i samtliga grupper där jag berättade om min studie och bad de som var intresserade att kontakta mig i ett privat meddelande. Detta för att ingen annan skulle kunna se vilka som valde att medverka i studien. Via dessa grupper kom jag i kontakt med fyra fritidspedagoger.

Eftersom jag inte kom i kontakt med fler fritidspedagoger valde jag att kontakta en förskollärare som jag redan kände sen tidigare. Detta för att jag var medveten om att han har arbetat med surfplattor tillsammans med barnen. Det visade sig att han fortfarande använde sig av surfplattor och han ville gärna medverka i studien.

Samtliga pedagoger som jag fick kontakt med hade svårt att förstå vad intervjun exakt skulle handla om, och därför fick de se frågorna i förväg för att tänka efter om de kunde svara på dem. Pedagogerna upplevde att frågorna var svåra att svara på för dem som inte var insatta med att använda IKT i aktiviteter med barnen. Dock handlade inte mina frågor endast om deras aktiviteter med IKT, utan även om hur de använder sig av det för övrigt på fritidshemmet och vilka för- och nackdelar de ser med IKT. Dessa frågor upplevde pedagogerna som lättare att svara på.

3.3 Telefonintervju som metod

Jag intervjuade en fritidspedagog över ett telefonsamtal. Detta var ett önskemål av henne då hon av tidsbrist inte hade möjlighet att träffas på sin arbetsplats eller någon annanstans. Under telefonsamtalet intresserade jag mig för hennes uppfattningar och erfarenheter kring IKT.

Med andra ord hur detta fenomen uppfattas av pedagogen för att sedan kunna beskriva variationer av de olika pedagogernas uppfattningar (Stukát 2005, s. 33). I och med detta var intervjun semistrukturerad där jag som intervjuare var förberedd med ”en lista över specifika teman som skall beröras, men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren” (Patel & Davidsson 2011, s. 82). Jag utgick ifrån ett antal huvudfrågor som även ställdes likadant till de andra pedagogerna, men som följdes av olika följdfrågor beroende på vilka svar jag fick tillbaka från dem (Stukát 2005, s. 39). På så sätt kunde jag ändra ordningen på mina huvudfrågor och mina följdfrågor blev individualiserade då jag formulerade dem på det sätt som jag ansåg var lämpligast för att jag och pedagogen skulle förstå varandra. Med hjälp av följdfrågorna fick jag även mer utvecklade och fördjupade svar.

Fritidspedagogen önskade att få se intervjufrågorna innan intervjun ägde rum då hon ville förstå exakt vad intervjun skulle handla om. I och med detta hade hon chansen att reflektera kring frågorna, vilket resulterade till välformulerade och utvecklande svar. Jag ställde mina huvudfrågor, men ställde endast ett fåtal följdfrågor. Detta för att hon var så pass förberedd och visste vad hon skulle tala om. Jag lät henne berätta allt hon hade att säga tills hon blev tyst. Dels för att inte avbryta, men mestadels för att hon hade så pass långa utvecklande svar. Bjørndal talar om fördelen med en personlig intervju då det ger möjlighet att upptäcka detaljer och en förståelse för den intervjuandes perspektiv. Även risken för missförstånd minskade då jag som intervjuare kunde förtydliga mina frågor och fritidspedagogen sina svar. Dock var nackdelen att det gick mycket tid till förberedelsen, genomförandet och bearbetningen. (Bjørndal 2005, s. 90-91)

Enligt fritidspedagogens önskemål ägde telefonintervjun rum under en vardagskväll, vilket innebar att både hon och jag befann oss i våra hem där vi dessutom inte kunde bli störda av andra. Detta är en fördel för att yttre faktorer inte ska kunna påverka intervjuens kvalitet. En lugn och trygg miljö är en fördel för att intervjupersonen inte ska känna sig stressad. Därför bör man träffa den intervjuade på en plats där den känner sig bekväm. Det är även viktigt av mig som intervjuare att hålla detta lugn och visa respekt till intervjupersonen under samtalet. Detta gjorde jag då jag lyssnade aktivt på henne och visade intresse genom att återberätta vad hon hade sagt och frågade om jag hade förstått henne rätt. (Bjørndal 2005, s. 93-94)

Jag använde mig av min telefon för att spela in telefonsamtalet. Patel & Davidsson talar om att närvaron av en bandspelare kan påverka de svar man får då intervjupersonerna ”börjar prata mer spontant och [inte längre är] lika angelägna om att framstå som t.ex. logiska och

förnuftiga” när man sedan stänger av bandspelaren (2011, s. 87). Detta var däremot inget som jag märkte påverkade fritidspedagogen då hon svarade säkert på frågorna. Fördelen med att spela in intervjun är även att fritidspedagogens svar registreras exakt, vilket underlättade för min tolkning och analysering då jag kunde lyssna på intervjun igen.

3.4 Mejlintervju som metod

De fem övriga pedagogerna, fyra fritidspedagoger och en förskollärare, önskade att få svara på mina intervjufrågor skriftligt istället för att få svara på dem i en muntlig intervju. De menade att det var frågor som tog tid att svara på och att de då kunde utveckla sina svar bättre om de fick en viss tid på sig att skriva ner sina svar istället för att svara på en gång. Därför fick dessa personer svara på intervjufrågorna via mejl under en veckas tid.

Pedagogerna svarade på mina intervjufrågor bara efter ett fåtal dagar som de sedan mejlade tillbaka till mig. Även i detta fall utgick jag ifrån ett antal huvudfrågor som också ställdes likadant till alla pedagogerna, men som följdes av olika följdfrågor beroende på vilka svar jag fick tillbaka från dem (Stukát 2005, s. 39). I mejlet stod intervjufrågorna redan i en bestämd ordning, men pedagogerna kunde själva välja vilken ordning de ville svara på dem. Mina följdfrågor blev här också individualiserade då de skiljde sig beroende på vilka svar jag fick från pedagogerna, samt att jag formulerade dem på det sätt som jag ansåg var lämpligast för att jag och pedagogen skulle förstå varandra. Med andra ord granskade jag deras skriftspråk och ställde mina följdfrågor på liknande skriftspråk för att minimera missförstånd. Dessa följdfrågor skrev jag ned direkt efter deras svar i samma mejl som jag skickade tillbaka till dem. På så sätt kunde pedagogerna enkelt se vad mina följdfrågor handlade om och de kunde dessutom läsa sina tidigare svar. I vissa fall ställde jag inga följdfrågor då jag redan fick utvecklande svar. I övriga fall gjorde mina följdfrågor att jag fick mer utvecklade och fördjupade svar. Dock inte alltid då några upprepade det de redan sagt eller inte alls svarade på följdfrågorna då de antagligen ansåg sig ha svarat på frågan.

Intervjuer via mejl skiljer sig något från muntliga intervjuer (Kaijser & Öhlander 2011, s. 225). Fördelar är att intervjuaren och informanten inte behöver anpassa sig efter varandras tider för att ses. Det är även lättare för informanten att ignorera en fråga som känns obekvämt eller svårt att svara på. Dock ger en muntlig intervju tillgång till ytterligare tolkningar genom att observera informanternas övriga uttrycksmedel så som gestik, hummanden, tonfall eller tvekanden. Detta är svårt att upptäcka via mejlintervjuer, men däremot kan man använda sig av chatt- och sms-språk som framhäver attityder och sinnesstämningar. Till skillnad från tal-

och skriftspråk använder man sig av förkortningar och smileys, samt ett sätt att hantera stavning och satsbyggnader. En annan fördel med mejlintervjuer är även att informanterna inte blir påverkade och omedvetet styrda av intervjuaren som under en muntlig intervju (Stukát 2005, s. 43). Å andra sidan är det därmed svårare att motivera informanterna om intervjuaren inte kan kontrollera om frågorna uppfattats korrekt.

3.5 Bearbetning och analys

Jag transkriberade ljudfilen från telefonintervjun till text i sin helhet, vilket är tidskrävande men ger ett stort textmaterial (Stukát 2005; Patel & Davidson 2011). Mejlintervjuerna var tidskrävande på andra sätt, som jag beskrivit ovan, men även dessa gav en stor mängd textmaterial och jag fick pedagogernas svar nedskrivna från början. Genom en kvalitativ analys kunde jag läsa igenom samtliga intervjukrifter flera gånger för att bekanta mig med resultatet och på så sätt få en fördjupad förståelse över innehållet. Jag bearbetade materialet genom att presentera varje pedagog var och för sig för att få en djupare förståelse för deras olika arbetssätt. Sedan sammanfattade jag deras svar efter mina intervjufrågor då jag fick en överblick över de mönster som jag analyserat fram. På sätt kunde jag urskilja likheter och skillnader.

3.6 Urval och avgränsningar

Mitt urval var sex personer för att få en fördjupad förståelse i ämnet, men även då bearbetningen av svararen från pedagogerna tog lång tid som jag beskrivit ovan. Jag försökte använda mig av ett strategiskt urval då man väljer ut ett antal intressant personer som man tror kan komma med utvecklande och bra svar baserat på det valda ämnet (Stukát 2005, s. 62). I mitt fall försökte jag välja de pedagoger som var insatta och som hade stor erfarenhet av IKT på fritidshemmet. Av flera orsaker, som jag nämnt ovan, hade jag dock svårt att få kontakt med pedagoger som var insatta i detta fält. Detta ledde till att jag fick använda mig av ett bekvämlighetsurval, vilket innebar att de pedagoger som ansåg sig ha svar att komma med fick medverka i studien. Nackdelen är att denna typ av urval kan komma att bli mycket skevt, eftersom man tar det som är lättast att få tag på. Trots detta fick jag varierande svar gällande pedagogernas olika uppfattningar och arbetssätt kring IKT och inga bortfall ägde rum.

3.7 Tillförlitlighet

Då jag är den enda som har tolkat min undersökning av mitt urval på ett fåtal personer kan tillförlitligheten minska, men eftersom jag hade spelat in telefonintervjun kunde jag lyssna flera gånger på den och försäkra mig om att jag hade uppfattat pedagogens svar korrekt (Patel

& Davidsson 2011; Kaijser & Öhlander 2011). Tillförlitligheten ökar även då jag använde mig av mejlintervjuer där intervjupersonerna fick gott om tid på sig att få svara på mina frågor ifred utan att jag pratade med dem till skillnad från en muntlig intervju. På så sätt kunde jag inte påverka deras svar. Jag har även presenterat varje pedagog för sig för att varje pedagogs unika fall ska framhävas i sin helhet. Detta för att inga detaljer ska uteslutas. Jag har även omprövat analysen igen för att se om resultatet blev det samma eller om jag upptäckte nya aspekter och nyanser. Som tidigare sagt blir inte resultatet generaliserbart som vid kvantitativa studier. Däremot kan denna kvalitativa studie leda fram till en djupare förståelse över hur ett fenomen uppfattas av de olika pedagogerna.

3.8 Etiska överväganden

När det gäller etiska överväganden har jag utgått från Vetenskapsrådets *God forskningssed* (2011) och de etiska krav som här redovisas. Kraven är formulerade i 4 principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa krav beskrev jag i det missivbrev som jag skickade till mina intervjupersoner. Missivbrevet tog alla pedagoger del av innan de bestämde sig för att medverka i studien.

Informationskravet innebar att jag i mitt missivbrev informerade de jag skulle intervjuas vad syftet var med studien. Här var det viktigt att jag gav tillräckligt med information till intervjupersonen för att de skulle vilja medverka i studien (Patel & Davidsson 2011, s. 74). Samtyckeskravet innebar att jag måste få ett godkännande av de som skulle intervjuas. Här var det mycket viktigt att de upplevde intervjun som frivillig och att jag skulle få godkännande för deras medverkan. Enligt konfidentialitetskravet och nyttjandekravet informerade jag intervjupersonerna att undersökningen var konfidentiell. Detta innebar att obehöriga inte skulle ta del av personuppgifter och det material som jag samlat in, utan detta användes endast för min forskning. Allt material från intervjuerna tog alltså endast jag del av och dessa skulle även förstöras när studien var klar. Detta för att ingen annan skulle kunna lyssna eller läsa och känna igen de intervjuades röster och bevara dem anonyma. I studien fick även intervjupersonerna fiktiva namn för att de inte skulle kunna identifieras.

4. Resultat och analys

Här nedan presenteras resultatet från de pedagoger som har medverkat i studien. För att bevara pedagogerna anonyma presenteras de med fiktiva namn. Varje pedagog presenteras var och för sig för att tydliggöra deras uppfattningar och erfarenheter kring IKT. Under rubriken *sammanfattning och analys* sammanfattas samtliga pedagogers svar och analyseras med hjälp av de valda teorierna.

4.1 Pedagog 1 – Malin

Malin är utbildad fritidspedagog och arbetar på ett fritidshem med 103 barn och fyra personal. Hon har nyligen börjat arbeta med IKT och erkänner att det är ett nytt arbetsområde för henne. Hon arbetar för att föräldrarna ska få information om deras fritidsverksamhet, både som dokumentation av vad de har gjort och vad de ska göra på fritids. Denna information får föräldrarna via en grupp på Facebook där även barnen har möjlighet att få ladda upp sina egna bilder på sina skapelser.

För övrigt använder inte Malin sig mycket av IKT i aktiviteter med barnen. Dels för att barnen redan använder sig mycket av IKT under skoltid, men mestadels för att hon och hennes kollegor anser att barnen ska umgås med varandra på andra sätt än att de ska få använda datorn som de annars gör när de kommer hem. Hon förklarar att de har brist på personalresurser för att kunna ha sådana aktiviteter, eftersom en personal då har hand om en liten grupp barn som ska utföra en aktivitet med surfplattan medan resten av personalen ska ha uppsikt över alla de andra barnen.

Denna erfarenhet fick Malin från en aktivitet som hon gjorde med barnen då de filmade ”En dag på fritids”. Barnen fick filma, redigera och på så sätt skapa en film tillsammans. Det var under denna aktivitet som Malin märkte att processen tog för lång tid och att personalen inte räckte till. Barnen tyckte däremot att det var roligt och de fick tillfället att lära sig hur redigeringsprogram fungerade som de aldrig hade använt sig av förut. Det barnen uppskattade mest var inte själva filmandet utan att de fick så mycket uppmärksamhet av Malin under bearbetningen av filmmaterialet. Malin tror att barnen upplevde att de fick en annan slags kontakt med henne till skillnad från andra situationer på fritids, eftersom den här situationen såg annorlunda ut då de fick uppmärksamhet och arbetade tillsammans med Malin.

Malin ser IKT som en fördel för att det fungerar bra som stöd. Utöver denna filmskapande aktivitet har barnen fått använda sig av surfplattan för att ta fram bilder eller loggor som de

sedan målar av. Malin kan även tänka sig att använda surfplattan till annat som till exempel att låta barnen se klipp där man följer instruktioner för legobygge. Dock menar hon återigen att personalresursen inte räcker till, vilket hon ser som en nackdel. Om de skulle låta barnen få använda surfplattan fritt, skulle de flockas runt den. Personalen skulle då behöva bevaka barnen konstant över hur de använder sig av surfplattan. Malin tror däremot att barnens intresse för surfplattor kommer att se annorlunda ut och några år. Detta för att hon inte tror att surfplattor är lika ”heta” i framtiden.

Däremot visar inte barnen ett stort intresse över att få använda surfplattorna för att de redan vet vilka aktiviteter som gäller för vissa dagar. Malin och hennes kollegor arbetar med att erbjuda barnen en meningsfull fritid och hittar på nya aktiviteter som de vet att barnen inte sysslar med i hemmet. Dessa aktiviteter känner barnen till och visar mer intresse för dem än att efterfråga surfplattan.

4.2 Pedagog 2 – Karin

Karin är utbildad fritidspedagog och har nyligen börjat arbeta med IKT på fritids. Just nu går all fritidspersonal en fortbildningskurs som heter ”offensiva fritidshem”. Kursen handlar om hur fritidspedagogerna kan arbeta vidare mer pedagogiskt på fritidshemmet. Pedagogerna ska redovisa om ett område och arbetslaget har valt ”ansvar” som huvudområde och ”städning” som mer specifikt område. Här använder de sig av IKT till att dokumentera och utvärdera sitt arbete. De söker även information med hjälp av IKT via exempelvis mail.

Imovie och Photobooth är populära program som Karin använder tillsammans med barnen. Hon anser att dessa program synliggör arbetet som barnen gör och att man får ett snabbt resultat av arbetet man har gjort. Dessutom tycker barnen att det är roligt som tror på sig själva och sin förmåga. Karin och hennes kollegor vill att barnen följer med i utvecklingen och att de ska bli säkrare på att använda datorerna självständigt. De strävar efter att barnen ska lära sig grunderna med datorerna som till exempel att kunna starta datorn, maila, dela dokument genom google drive, använda sig av google apps eller söka efter information på internet. Men en självklarhet är att barnen ska lära sig att hitta på tangentbordet, och av Karins observationer så lär sig barnen snabbt och kan en hel del efter att bara ha använt datorerna ett fåtal gånger.

Barnen visar stort intresse över att få använda IKT. De vill söka information och kolla sin mail då de precis har fått sina mailadresser och konton på skolan. Barnen vill även spela datorspel, men Karin och hennes kollegor vill få barnen att förstå att det finns så mycket mer

än bara datorspel när det kommer till IKT. Detta är även något som de vill förtydliga för föräldrarna. Karin förklarar att en del föräldrar tänker ”barnpassning” när de tänker på fritids. De vill dock få in mer pedagogiska tankar och vidga synsättet som föräldrarna har till fritids och därmed utveckla en högre status på fritidshemmet. Däremot har de fått positiva reaktioner av föräldrarna då de bloggar och lägger ut bilder och beskriver sina aktiviteter som de har med barnen. På så sätt kan föräldrarna följa fritidshemmets arbete och framför allt se hur deras barn har det under dagarna.

Karin berättar att de har dålig tillgång till utrustning på deras fritids. Skolan har inlåsta elevdatorer och pedagogerna på Karins avdelning har varsin egen Mac-dator. De har för tillfället inga Ipads, men det är beställt. Karin kan uppleva att en del av hennes kollegor är svårmotiverade till att använda IKT. Hon tror att mycket beror på osäkerhet från pedagogernas sida då de är äldre och inte har arbetat eller använt sig av IKT tidigare. Men Karin talar om fördelarna då de får säkrare och mer självgående barn vad gäller IKT. Barnen får en större förståelse för hur IKT fungerar och används. De lär sig ”riskerna” vid tidig ålder, vilket Karin ser som något positivt. Riskerna är till exempel olika chatsidor som inte är ”rumsrena” samt att det finns människor som vill dem illa ute i cybervärlden.

4.3 Pedagog 3 – Anna

Anna är utbildad fritidspedagog och har arbetat med IKT i ungefär två år. IKT användes mycket under skoltid då lärarna använde sig av Ipads och Smartboards. Sedan började pedagogerna på fritids använda det och då fick de gå en sådan utbildning. När Anna utbildade sig till fritidspedagog användes inte IKT som det används idag. Hon menar att detta beror på att skolans resurser har blivit bättre och att de har större tillgång till användning av IKT.

Anna brukar använda Smartboarden på fritids när barnen har disco eller när de vill lyssna på musik och dansa. Genom en dator som är uppkopplad till Smartboarden får barnen välja musikvideos på youtube. Sedan sjunger barnen med och härmar hur de dansar i dessa videos och blir på så sätt medvetna om vad låtarna handlar om. En dag i veckan får barnen sitta i datosalen och välja vilka spel de vill spela av de som pedagogerna har valt ut. För övrigt får barnen använda sig av fritids Ipads, men då gäller dessa utvalda spel också som utvecklar barnens kunskaper i engelska och matte. Anna menar att det är de två ämnena som deras barn behöver utvecklas i. Annars får barnen använda sina egna mobiltelefoner och då väljer de andra spel att spela. Anna tycker att denna frihet är bra för barnen, eftersom det redan är strikt i skolan och att fritids ska förmedla en avslappnande känsla hos barnen.

Barnen visar stort intresse för att spela spel och helst skulle de vilja använda skolans datorer och Ipads hela dagarna. Dock får de inte det då Anna och hennes kollegor anser att dessa aktiviteter är för stillasittande. Anna tycker att barnen ska kompensera all tid vid datorerna med rörelse. Därför brukar Anna ta med sig fritids Ipads till skogen och göra uppgifter tillsammans med barnen. Detta för att barnen ska få komma ut i naturen och röra på sig. Spelen som de får spela är sociala och meningen är att barnen ska lära sig att fungera i grupp och ta hänsyn till varandra. Anna tycker att Ipaden underlättar för hennes arbete. Hon förbereder alla uppgifter innan de går iväg till skogen och behöver inte ha med saker som papper, penna eller bandspelare. Detta gör det lättare i praktiken och Anna upplever att hon har större koll på barngruppen när hon inte massa saker att bära på.

Tack vara dessa spel och aktiviteter, har Anna upplevt att barnen har blivit bättre i engelska och matte. I samtal med barnen lärare har Anna fått veta att det även stämmer. Dock har alla barn utvecklats i olika grad och på vissa barn märks det inte lika tydligt. Detta tror Anna beror på hur pass mottagliga de är till att ta till sig och lära sig av dessa spel. Men Anna antar att barnen inte är medvetna om att de utvecklas och lär sig ny kunskap på fritids. Till exempel kan barnen komma fram till Anna och nöjt berätta att de blivit bättre i vissa ämnen. När Anna frågar dem vad de tror att det kan bero på, kan de svara att de helt enkelt är bäst. Anna frågar då istället om barnen tror att fritids kan ha hjälpt deras resultat, men barnen svarar då oftast att de bara leker och inte lär sig något på fritids.

Anna ser fördelar med IKT då det är enkelt att använda sig av och har mycket att erbjuda. För Anna och hennes kollegor har Ipads vidgat deras synsätt och de har lärt sig hur de kan utveckla sina aktiviteter med barnen. Sedan lär sig barnen att handskas med tekniken och utvecklas med samhället, vilket hon tycker är bra. Dock menar hon att skolan inte ska låta tekniken överta helt, eftersom att det oftast är stillasittande aktiviteter. Barn behöver röra på sig och det ska de göra lika mycket som de sitter vid datorn, tycker hon.

4.4 Pedagog 4 – Elin

Elin är utbildad fritidspedagog och har arbetat med IKT i snart 2 år. Hon och hennes kollegor använder sig av en Ipad som ett hjälpmedel tillsammans med barnen där barnen får spela lärorika spel som utvecklar deras kunskaper i svenska och matte. I spelen kan man välja svårighetsgrad och därmed anpassa spelens utmaning efter barnen. Barnen är medvetna om att det är dessa spel som de får spela om de vill använda fritidshemmets Ipad. De vill mer än gärna spela andra ”roliga spel”, som barnen kallar det, men då måste de fråga pedagogerna

om lov. Elin förklarar att de ”roliga spelen” inte är lika lärorika som de spelen som hon och hennes kollegor har valt ut som lärorika. Däremot får barnen spela dessa spel som en belöning när de har gjort bra ifrån sig. Pedagogerna avgör detta då barnen brukar komma fram till någon av dem och visa resultatet eller poängen som de fått i spelet.

Syftet med att låta barnen få spela dessa spel är att spelen bidrar med att barnens kunskaper utvecklas inom svenska och matte. Elin anser själv att spelen gynnar barnens lärande. Av egna observationer har hon upplevt detta då barnen har kommit fram till henne och visat sina höga poäng stolt. Hon menar även att barnen är medvetna om sitt lärande då de gärna vill visa och jämföra sina höga poäng med kompisarna. Barnen triggas på så sätt upp varandra med att prestera ännu bättre i spelen. Trots detta spelar de inte alltid spelen individuellt, utan de hjälper även varandra när de stöter på svåra uppgifter i spelen.

Elin tycker att IKT fungerar som ett bra hjälpmedel då det är enkelt att använda Ipaden av både vuxna och barn. Barnen utvecklas inom svenska och matte samt att de lär sig samarbeta och lyssna på varandra när de hjälps åt. Elin skulle med nöje vilja ha fler lärplattor till fritids då hon anser att det är svårt att låta barnen samsas om den enda de har. Men hon ser det samtidigt som en fördel då barnen lär sig att vänta på sin tur när de vill använda Ipaden.

4.5 Pedagog 5 – Johan

Johan är utbildad förskollärare och började använda sig av Ipaden för ungefär ett år sedan då skolan var med i uppstarten av lärplattor i kommunen. Deras användningsområden är svenska och matematik då målet är att barnen ska skaffa sig grundkunskaper inför årskurs 1. Till exempel ska barnen kunna alla bokstäverna, skriva dessa på rätt sätt och veta hur bokstäverna låter. De ska även med hjälp av sifferträning kunna siffrornas tio-kamrater samt de geometriska figurerna. Eftersom allt fortfarande är nytt för Johan och hans kollega, blir mycket av årets lektioner ett test på vad som fungerar och hur man ska kunna använda sig av Ipaden i en samling respektive arbetspass. De testar sig därför fram med att hitta passande appar för ändamålet.

Just nu har de 7 stycken Ipaden på 56 elever men ingen Smartboard att kunna koppla upp dem till. I framtiden hoppas han på fler och bättre hjälpmedel som Smartboards och hörlurar. Dock nämner Johan en positiv aspekt med ett fåtal Ipaden då barnen måste lära sig att samarbeta och ha tålamod med att vänta på sin tur. Det gör dessutom att han som pedagog kan sitta med ett fåtal barn med specifika behov och använda sig utav anpassande appar. Vid detta tillfälle kan

han få syn på många av barnens styrkor samt förbättringsområden. På så sätt blir det en lustfylld undervisning där han kan interagera med barnen på ett lekfullt sätt.

Johan berättar att barnen lär sig mycket genom det tekniska hjälpmedlet. De får en omedelbar belöning i spelet när de gör rätt och det gör att det blir lustfyllt och lärorikt. I spelen kan man också anpassa svårighetsgraden, vilket gör att spelen anpassas efter barnen. Med hjälp av apparna lär sig barnen att läsa, räkna, samarbeta och vänta på sin tur. Detta har Johan observerat då barnen ofta kommer fram för att stolt visa vilka framsteg de gjort, eller om de har slagit något rekord, eller helt enkelt för att visa upp något som de har fotograferat eller ritat på Ipaden.

Alla barnen tycker mycket om att använda deras Ipads. De själva läser ibland interaktiva sagor eller lyssnar på dem. Många tränar på bokstäver och gör stora framsteg. Vissa barn spelar med kompisar som de sällan leker med annars och efter avslutat spel fortsätter de att leka på fritids. Helst vill barnen spela på Ipads varje dag, men Johan menar att det gäller att välja rätt tillfälle. Han och hans kollega bestämmer vilken mapp som barnen får använda då det finns en matematik- och en svenskamapp med olika spel i. Det finns även en spelapp som inte följer deras ändamål och denna mapp kan de använda som belöning. Johan är osäker på om det är bra att använda Ipaden som ett belöningssystem, men i praktiken har det fungerat bra och då tänker han fortsätta med det. Han tycker att Ipads ska bli en naturlig del av undervisningen då de underlättar för pedagoger att se och utmana barnen där de befinner sig i sin utveckling.

4.6 Pedagog 6 – Martin

Martin är utbildad fritidspedagog och ansvarar för en fritidsblogg som de har på skolans hemsida. Där publicerar han information från fritids, vad de sysslar med och vad som är på gång. Bloggen har han drivit i nästan 3 år. I början tyckte han att det var svårt att komma igång då han inte visste hur han skulle lägga upp innehållet. Sedan var det inte många föräldrar som kände till bloggen och läste den, men med tiden kom han igång och föräldrarna började följa och läsa bloggen regelbundet. De kan kommentera inläggen direkt på bloggen och Martin känner att fritids har fått bra respons från dem. Föräldrarna tycker framför allt att det är kul att se vad deras barn gör och hur de har det på fritids.

Under det senaste året har Martin börjat använda sig av IKT i aktiviteter med barnen. Han arbetar på avdelningen för de äldre barnen på fritids, åk 3, och många intresse är spel. Barnen har suttit och pratat i sofforna och berättat om sina spelupplevelser för varandra istället för att

hitta på något annat. Martin och mina kollegor försökte locka barnen med att hitta på andra aktiviteter än att bara sitta i sofforna, men det intresserade inte dem. Det var då han märkte att han kunde använda sig av deras intressen och skapa nya aktiviteter.

Via en facebook-grupp som Martin är medlem i, har han läst om andra fritidspedagoger som haft IKT-fritids med spel i fokus. Deras idéer och tips inspirerade honom till att göra något liknande med deras barn. På bloggen berättade han om situationen om de här barnen och presenterade en idé om IKT-fritids där barnen får byta erfarenheter med varandra och diskutera olika spel. Några föräldrar tyckte att de skulle göra annat för att barnen spelar mycket spel hemma, men många såg det som en annan slags upplevelse för barnen.

Martin berättar att på IKT-fritids får de låna skolans datorer. Först skriver barnen ned vad de brukar spela hemma på papper. Därefter sitter barnen i grupper utifrån de spel de valt och pratar och byter erfarenheter med varandra. Sedan spelar de spelen som rekommenderas och argumenteras av barnen med fördelar och nackdelar. Syftet med aktiviteten är att barnen just får lyssna på varandras upplevelser och byta erfarenheter. Sedan att de får spela spelen och diskutera vilka för- och nackdelar som finns med dem, ser Martin som ett lärande om kritiskt tänkande. Han menar att barnen blir medvetna om saker i spelen som de inte tänkt på förut. Med andra ord vilka signaler som spelen sänder. När de spelat så har det även dykt upp konflikter i spelen där de hjälper varandra. Då de inte har resurser för en dator till varje barn innebär det att barnen får turas om och spela tillsammans. Detta skapar ett samarbete och de får samtidigt se hur andra spelar samt vilka strategier de använder sig av.

Tack vare IKT-fritids har Martin upptäckt att många glada barn går hem med nyfunna spelupplevelser och en å annan nyupptäckt kompis. Han berättar att flera av deras barn har funnit nya kompisar som de annars inte lekte med på fritids innan, men som de nu har börjat leka med hemma. Han antar att de fortsätter spela spel när de har kommit hem. Barnen vill helst spela mer spel på IKT-fritids, men det har Martin en gång i veckan med dem. Detta för att barnen ska hinna bearbeta det som de gjort och hinna skaffa sig nya tankar och erfarenheter till nästa gång. Utöver detta vill barnen använda sina mobiltelefoner på fritids, men det får de inte då mobiltelefoner har kommit bort och Martin upplever att det blir ett bekräftelsebehov när de står och jämför vem som har den snyggaste och bästa mobilen.

Martin tycker att det väldigt enkelt med IKT just för att det finns mycket som man kan göra med hjälp av det. Han pratar även om fördelen då man kan ta med sig en surfplatta eller en bärbar dator utomhus. Men det som han tycker är viktigt, är att använda IKT på det sätt som

intresserar barnen förutsatt att det finns regler och begränsningar då barnen i detta fall använder sig mycket av datorer.

4.7 Sammanfattning och analys

Samtliga pedagoger är utbildade där fem är fritidspedagoger och en är förskollärare. De har olika uppfattningar och erfarenheter kring IKT på fritids beroende på hur de arbetar i verksamheten. Det handlar om hur deras arbetsuppgifter ser ut och vilket ansvar de har, men det gäller även åldrarna på barnen de tar hand om då IKT används på olika sätt anpassat efter just barnens åldrar. IKT är ett nytt arbetsområde för två av pedagogerna då de nyligen har börjat arbeta med detta, medan de övriga har 1-3 års erfarenhet.

”Jag ansvarar för en fritidsblogg som vi har på vår skolhemsida där jag skriver vad vi sysslar med på fritids och vad som är på gång. Jag laddar också upp bilder på det barnen har gjort.” – Martin, fritidspedagog

Pedagogerna använder sig av IKT då de främst informerar föräldrarna om verksamheten via bloggar eller grupper på Facebook. De berättar om vad som är på gång på fritids och vad de har gjort tillsammans med barnen genom att lägga upp texter och bilder om detta, vilket föräldrarna reagerar positivt på. De använder sig även av IKT då de dokumenterar och utvärderar sitt arbete samt att de söker information via internet och mail. Genom bloggen och grupperna på Facebook som pedagogerna använder, får föräldrarna ta del av flera semiotiska resurser i form av text och bild (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010). På så sätt skapar texterna och bilderna ett meningsfullt budskap tillsammans. Detta multimodala arbetssätt gör att föräldrarna får en större förståelse för verksamheten då de kan följa sina barns aktiviteter.

”Vi har fått positiva reaktioner av föräldrarna när vi bloggar och lägger ut bilder och text kring det vi gör med barnen. De får se hur deras barn har det under dagarna då barnen befinner sig här.” – Karin, fritidspedagog

Det är inte alltid som pedagogerna använder sig av IKT i aktiviteter med barnen. Detta för att det redan används så pass mycket under skoltid och fritidshemmet ska erbjuda en meningsfull fritid med andra aktiviteter. Det beror även på personalbrist då aktiviteter med IKT kräver att fler pedagoger deltar eller att de övriga pedagogerna får för stora barngrupper.

”Det används redan så mycket i skolan. Vi på fritids vill att de ska umgås med varandra på andra sätt än att de ska få använda datorn som de annars gör när de

kommer hem. Vi är också för lite personal för att kunna ha en liten grupp barn som ska göra något med surfplattan och då ska resten av personalen passa resten av alla barnen. Och det går liksom inte.” – Malin, fritidspedagog

När pedagogerna använder sig av IKT i aktiviteter får barnen använda Smartboarden när de till exempel ska ha disco. På den lyssnar och tittar de på musikvideos som de dansar till och sjunger med.

”Barnen älskar att lyssna på musik och sjunga och dansa! De får välja musik på Smartboarden, sen härmar de och dansar med.. det har faktiskt hänt att de ville höra en låt på engelska som de inte visste vad den handlade om och inte jag heller.. sen när de dansa till låten förstod de vad låten handla om och blev fnissiga! Jag märkte nästan direkt att låten var snuskig så jag stängde av, men de hann redan fatta..” – Anna, fritidspedagog

Det Anna menar är att barnen förstod vad artisten sjöng om genom att härma dansrörelserna. Utifrån det socialsemiotiska perspektivet kan det Anna beskriver förstås som att barnen använder sig av en visuell läskunnighet (Fast 2008; Kress 2003) när de läser av dansrörelserna. Genom att härma dansen och sjunga med i texten förstår de vad artistens låt handlar då dansen och texten skapar mening tillsammans (Selander & Kress 2010; Kjällander 2011). Denna förståelse visar de då de börjar fnissa tillsammans. När barnen läser av dansen på Smartboarden, tolkar de den och transformerar sina intryck genom att gestalta sin förståelse då de härmar dansen. På så sätt visar barnen lärande då de kombinerar semiotiska resurser till ett budskap. I detta fall förtydligar dansen låttextens budskap.

Pedagogerna berättar att barnen får använda datorer och Ipads som de får spela olika spel på. Dessa spel är lärorika då de bidrar med att utveckla barnens kunskaper i matte, svenska och engelska. I förskoleklassen får barnen använda dessa appar till att träna på bokstäver och siffror då målet är att de ska kunna alla bokstäver och siffror inför årskurs 1. Med Ipads kan barnen ta fram bilder och loggor som de målar av samt fotografera och rita på Ipaden. Pedagogerna menar att man kan använda Ipads som ett belöningssystem när barnen presterar bra genom att låta dem få spela ”roliga spel” som inte är gjorda för samma ändamål som de lärorika spelen.

”Barnen lär sig mycket genom det tekniska hjälpmedlet. Barnen får en omedelbar belöning i spelet när de gör rätt och det gör att det blir lustfyllt och lärorikt. Man kan också anpassa svårighetsgraden så att det passar alla elever.” – Johan, förskollärare

Det pedagogen beskriver här kan ur ett socialsemiotiskt perspektiv förstås som att oavsett om barnen spelar de lärorika spelen där de tränar siffror och bokstäver eller får spela ett annat spel som belöning, tränar de visuell läskunnighet då de läser av hur spelet fungerar genom text och bild som skapar mening tillsammans (Fast 2008; Kress 2003). Den omedelbara belöningen engagerar även barnen när de gör rätt i spelen vilket innebär att intresset öppnar för lärande (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010). De väljer därmed de spel som intresserar dem och gör på så sätt sina egna val i sitt lärande. Spelens svårighetsgrad går att anpassa efter de symbolsystem som barnen i denna ålder behärskar. På så sätt sker ett multimodalt lärande via dessa appar där barnen tränar på att behärska dessa symbolsystem i spelen.

De äldre barnen spelar också utvecklande spel, men de använder även program som Imovie och Photobooth på datorn. De får filma, redigera med dessa program och skapa filmer tillsammans. På datorerna får även barnen i årskurs 3 spela spel tillsammans, även kallat IKT-fritids där syftet är att barnen ska lyssna på varandras upplevelser och byta erfarenheter. De diskuterar för- och nackdelar med spelen och blir medvetna om vilka signaler spelen sänder. De lär sig att samarbeta när de spelar tillsammans och utvecklas av varandra då de får ett vidgat synsätt över vilka strategier man kan använda i spelen.

”Idén med det här var just att de här barnen hade ett behov av att få prata om dessa spel och ville byta erfarenheter. Så syftet var just det att de skulle få lyssna på varandras upplevelser och byta erfarenheter. Sen att de fick spela spelen och diskutera vilka för- och nackdelar som fanns, såg jag som lärande om kritiskt tänkande. De blev väldigt medvetna om saker i spelen som de inte tänkt på förut, så det handlar även om att göra de medvetna om vad spelen sänder för signaler.” – Martin, fritidspedagog

Barnen på IKT-fritids praktiserar visuell läskunnighet genom dessa spel på samma sätt som barnen i förskoleklassen. Skillnaden är däremot att barnen i åk 3 behärskar spelens symbolsystem på en annan nivå även fast de läser av spelets texter och bilder på samma sätt. Även här verkar pedagogerna beskriva hur det sker ett multimodalt lärande då spelens texter, bilder, färger och former skapar mening tillsammans. Martin tar tillvara på barnens intressen

och designar denna aktivitet för att barnen ska lära sig i samspel med varandra. Barnen producerar sitt eget lärande baserat på det som engagerar dem då aktiviteten utgår från deras erfarenheter och handlingar. I samspel med varandra diskuterar barnen spelen, vilket gör att aktivitet får ett meningsfullt budskap. (Fast 2008; Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010)

Syftet med IKT-aktiviteter är att barnen följer samhällets utveckling och att de utvecklar sina kunskaper. De ska skaffa sig grundkunskaper kring datorer då de ska lära sig att starta datorn, maila, hitta på tangentbordet, dela dokument och söka information på internet. Utöver detta är även målet att få föräldrarna att förstå att IKT innebär mycket mer än bara spel. Enligt pedagogerna tänker många föräldrar ”barnpassning” när de tänker på fritids, men de vill bevisa att fritids innebär mycket mer och utveckla en högre status på fritids.

”De tror på sig själva och sin förmåga. Vi vill att de följer med i utvecklingen och att de ska bli säkrare på att använda datorerna själva mer och mer. På vårt jobb använder vi google apps som vi tränar barnen i (t.ex. mail och delade dokument (google drive)) Vi vill att barnen lär sig grunderna med datorerna. De ska kunna starta datorn och sedan gå in till exempel på pages, google apps eller söka någon information på internet. Självklart ska de lära sig att hitta på tangentbordet. Efter att bara ha använt datorerna ett fåtal gånger, så kan de en hel del. De lär sig snabbt! Övning ger färdighet!” – Karin, fritidspedagog

Barnen visar stort intresse över att få använda IKT då de vill söka på internet, kolla sin mail, spela spel, läsa och lyssna på sagor. Enligt observationer från pedagogerna lär de sig snabbt efter att bara ha använt verktygen ett fåtal gånger. De utvecklas i de olika ämnena då de stolt visar upp sina höga poäng och nya rekord för pedagogerna. När de spelar tillsammans lär de sig även att samarbeta, ta hänsyn och lyssna på varandra samt att vänta på sin tur. Dock finns det de barn som inte tror att de lär sig något på fritids utan bara i skolan.

”När de spelar spel ska de alltid visa och jämföra sin poäng med varandra när de fått nytt rekord. De liksom triggas upp varandra, men det är kul för de blir duktigare och det vet de om. Oftast spelar de själva men ibland hjälper de varandra i svåra spel.” – Elin, fritidspedagog

I interaktion med varandra skapas ett engagemang hos barnen för att prestera bättre i dessa spel. Precis som Elin förklarar är barnen medvetna om sitt lärande. Ur ett socialsemiotiskt

perspektiv skulle man kunna säga att Elin beskriver hur barnen designar sitt eget lärande i de handlingar som görs. De höga poängen och nya rekorden resulterar till positiva erfarenheter och attityder till spelen, vilket gör att barnen väljer att fortsätta spela och utvecklas. Tillsammans skapar de på så sätt mening för dessa spel. (Fast 2008; Kress 2003)

Pedagogerna ser många fördelar med IKT då det är ett enkelt och bra stöd som dessutom är praktiskt utomhus. De upplever att IKT användning bidrar med att de får säkrare och självgående barn som dessutom får större förståelse för hur IKT fungerar och används. De lär sig riskerna med internet då det finns hemsidor och chattsidor där de kan fara illa. Barnen tycker att aktiviteterna är roliga, de lär sig hela tiden något nytt och finner nya kompisar som de annars inte lekte med tidigare på fritids.

”Vissa barn spelar med kompisar som de sällan leker med annars och efter avslutat spel så fortsätter de att leka i den riktiga ”världen”.” – Johan, förskollärare

Pedagogerna tycker att IKT borde användas mer på fritids då det underlättar pedagogernas arbete när de planerar samt att arbetssätten synliggör hur barnen utvecklas, både i samspel med varandra och i kunskapsämnen.

”Det är ju väldigt enkelt med IKT just för att det finns så himla mycket som du kan göra med hjälp av det. Du kan lätt ta med dig en surfplatta eller en bärbar dator utomhus också. Men just att använda IKT på det sätt som intresserar barnen tycker jag är bra..” – Martin, fritidspedagog

”Näe men jag tycker det är bra. Och speciellt för oss pedagoger som jobbat en längre tid, det blir liksom samma sak hela tiden men sen kom IKT och det öppnade upp för så mycket mer. Teknik är bra och det är något vi borde och kommer använda oss mer av.” – Anna, fritidspedagog

”Det är en rättighet att man blir sedd och utmanad där man befinner sig i sin utveckling. Det är rätt klurigt som pedagog men med rätt verktyg underlättar det. Jag vill att Ipad ska bli en naturlig del av undervisningen.” – Johan, förskollärare

Pedagogerna menar att IKT-verktygen underlättar när de formar aktiviteter och designar lärande för barnen. Verktygen bidrar med att pedagogerna kan skapa variationer av aktiviteter där de utgår från barnens intressen. Därmed engageras barnen som själva får välja hur de ska

hantera de resurser som erbjuds av pedagogerna. (Rostvall & Selander 2010; Selander & Kress 2010; Kjällander 2011)

Nackdelarna är att aktiviteterna oftast är stillasittande. Pedagogerna menar att barnen behöver röra på sig och därför äger inte dessa aktiviteter rum för ofta. I övrigt talar inte pedagogerna om IKT som något dåligt, utan de nämner att skolorna har dålig tillgång till verktygen. Att de har för få Ipads jämfört med de stora barngrupperna. Därpå är inte all personal mottaglig för IKT då de känner sig osäkra eftersom de aldrig använt sig av det innan och mycket är nytt.

”Nackdelarna är ju det här med ögonen och kroppen. Barn behöver röra på sig och de ska ju absolut inte förstöra sina ögon för att de sitter och tittar in i den lilla skärmen.”
– Anna, fritidspedagog

”Nackdelar - vi har dålig tillgång till utrustning. Vi har inlåsta elevdatorer och pedagogerna på min avdelning har varsin egen mac. Vi har inga Ipads, men det är beställt. Jag kan uppleva att en del kollegor är svårmotiverade till att använda IKT. Mycket beror på osäkerhet tror jag från pedagogernas sida.” – Karin, fritidspedagog

5. Diskussion

Carina Fasts studie (Fast 2008) visar att barn använder sig av olika sidor av skriftspråket tillsammans med sina familjer och andra närstående redan i tidig ålder. Långt innan skolstarten praktiserar barnen läsande och skrivande i hög grad. Fasts studie visar att barnen kommer i kontakt med skriftspråket genom sina intressen. Genom att använda sig av IKT-vertyg som datorer och tv, delar barnen sina intressen och engagemang och skapar på så sätt en gemenskap av berättande, läsande och skrivande bland leksaker och spel. Även min studie visar på detta resultat då pedagogerna beskriver hur barnen praktiserar läsande och skrivande i samspel med varandra när de använder datorerna och Ipads för att exempelvis spela spel på fritidshemmet. Då läser barnen av spelets texter och bilder samt att de delar med sig av sina egna erfarenheter och uppfattningar kring spelen till varandra. På så sätt engageras även dessa barn i en gemenskap då de utvecklas av varandra.

I Carina Fasts studie (Fast 2008) visas att barnen får lämna sitt vetande om och engagemang i populärkulturen och nya medier utanför undervisningens ram för att pedagogerna anser sig själva ha för lite kunskap om deras textvärldar. Pedagogerna tar direkt avstånd då barnen ägnar sig åt denna kultur i så pass hög grad på fritiden. De menar att skolans roll är att kompensera barnens erfarenheter som de har utanför skolan. Däremot talar Carina Fast om möjligheten att använda barns vardagserfarenheter av läsande och skrivande i skolans arbete. Att pedagogerna ska ta tillvara på barnens intressen och använda sig av dem i skolarbeten eftersom det gynnar deras literacy-utveckling. Till skillnad från Fasts studie visar resultatet i min studie att pedagogerna tar tillvara på barnens intresse. De använder sig av barnens intresse och engagemang när de skapar IKT-fritids då barnen har behov av att få uttrycka och byta erfarenheter av sina intressen.

Arne Tragetons studie (Trageton 2005) visar hur barnen lär sig att läsa och skriva med hjälp av IKT-verktyg. Barnen skriver sina egna berättelser med hjälp av datorn som skrivredskap. I skrivandet utgår barnen från sina meningsfulla tankar och skapar egna budskap i berättelserna, vilket gynnar deras skrivlust och läsglädje. På så sätt lär de sig att läsa genom sin egen skrivning, vilket gör dem till kunskapsproducenter. Resultatet i min studie visar inte hur barnen skriver berättelser, utan det pedagogerna beskriver är hur fokuset ligger på hur barnen praktiserar skrivande och läsande när de spelar spel, både själva och tillsammans. Med IKT-verktyg och datorn som redskap har de möjlighet att läsa av spelets koder när de spelar spel. Att motivationen är drivkraften visar även min studie då pedagogerna beskriver hur barnen

visar lust och glädje genom att utbyta sina tankar och åsikter kring spelen med varandra. På så sätt delar de sina meningsfulla tankar med varandra muntligt till skillnad från Tragetons studie där barnen skriver ner sina tankar. Därmed blir även de av pedagogerna beskrivna barnen i min studie kunskapsproducenter.

Anna Klerfelts (2007) studie visar precis som Arne Tragetons studie hur barn och pedagoger skapar berättelser tillsammans med digital teknik. Klerfelts studie visar också hur pedagoger i samspel med barnen får förståelse för vilken betydelse digitalt skapande har för barnen. Med hjälp av IKT-verktyg har barnen möjlighet att skapa berättelser med annorlunda uttryck och form och behärskar på så sätt olika symboliska system. Genom berättelserna kommunicerar barnen sin kunskap och förståelse som de fått genom att använda olika resurser från omgivningen.

Som jag tidigare nämnt visar inte resultatet i min studie hur barnen skriver egna berättelser, utan pedagogerna beskriver hur barnen praktiserar läsande och skrivande tillsammans genom spelen. Pedagogerna skaffar sig förståelse för vad digitalt skapande betyder för barnen även i min studie. I min studie avses digitalt skapande då barnen spelar spel tillsammans och berättar om sina erfarenheter och upplevelser muntligt för varandra. Barnen behärskar spelens symbolsystem genom att diskutera dessa tillsammans och på så sätt skaffa förståelse. Utöver detta visar mitt resultat hur pedagogerna beskriver att IKT-aktiviteter synliggör barnens intressen som de tidigare inte hade visat varandra. Detta ger barnen möjligheter att finna nya vänner, vilket inte de andra tre forskarnas studier visar.

5.1 Metoddiskussion

Jag kunde ha valt att intervjua fler förskollärare då barnen i förskoleklasser använder IKT i syfte att de ska tränas på bokstäver och siffror inför årskurs 1. På fritidshemmen ser situationen annorlunda ut för de äldre barnen där fokuset inte är likadant, vilket jag har presenterat i mitt resultat. Även om pedagogerna beskriver vad de brukar göra med IKT på fritids, hade jag velat förstå hur de arbetar med de olika apparna på Ipaden. Exempelvis hur dessa fungerar och vad spelen går ut på. Detta var sådana frågor som jag kom på i efter hand att jag kunde ha ställt pedagogerna. I vissa fall ställde jag följdfrågor till pedagogerna, men detta upplevde jag inte alltid som lyckat. Jag menar att det är svårt att få utvecklande svar genom skriftlig kontakt även om jag ofta fick det via mejlintervjuerna.

Därmed upplevde jag telefonintervjun som enklare där mina följdfrågor besvarades direkt. Trots detta hade jag velat se personen jag intervjuade då bland annat personens kroppsspråk

och gester förtydligar det den säger. Därför hade jag velat ha intervjuer där jag träffade pedagogerna personligen samt att jag kunde ha observerat deras arbetssätt för att tydligare förstå deras beskrivningar från intervjuerna. Observationer hade kunnat komplettera det empiriska materialet för att uppnå extra tydlighet. Detta är dock tidskrävande.

Trots orsakerna till varför mitt urval blev som det blev, upplevde jag dessa grupper på Facebook som positiva. Det var genom dessa som jag fick fler svar tillbaka till skillnad från när jag mejlade till rektorerna på de olika skolorna. Att jag fick bättre respons på detta sätt tror jag beror på att personerna i dessa grupper är intresserade och engagerade i ämnet.

5.2 Slutsatser

Hur beskriver pedagogerna att de använder sig av IKT på fritidshemmet?

Pedagogerna beskriver att de använder sig av multimodala arbetssätt på fritidshemmet. Via bloggar och grupper på Facebook informerar de föräldrarna om verksamheten då de berättar om vad som är på gång på fritids och vad de har gjort tillsammans med barnen. De använder sig även av IKT då de dokumenterar och utvärderar sitt arbete samt att de söker information via internet och mail.

Det är inte alltid som pedagogerna använder sig av IKT i aktiviteter med barnen. Detta beror på att IKT redan används mycket av lärarna i undervisningen. De menar att fritidshemmet ska erbjuda andra meningsfulla aktiviteter istället. När pedagogerna använder sig av IKT får barnen använda Smartboarden när de till exempel ska ha disco då de dansar och sjunger till musikvideos som visas på den. Barnen använder även datorer och Ipads som de får spela olika spel på. Dessa spel bidrar med att utveckla barnens kunskaper i matte, svenska och engelska. I förskoleklassen får barnen använda dessa appar till att träna på bokstäver och siffror som de ska kunna inför årskurs 1. Med Ipads kan barnen ta fram bilder och loggor som de målar av samt fotografera och rita på Ipaden. Pedagogerna använder också Ipads som ett belöningssystem när barnen presterar bra genom att låta dem få spela ”roliga spel” som inte är gjorda för samma ändamål som de lärorika spelen. De äldre barnen använder program som Imovie och Photobooth på datorn där de redigerar och skapar filmer tillsammans. På datorerna får även de äldre barnen spela spel tillsammans, även kallat IKT-fritids där de utbyter upplevelser och erfarenheter kring spelen.

Vad anser pedagogerna att barnen lär sig av IKT?

Enligt observationer från pedagogerna lär sig barnen snabbt efter att bara ha använt verktygen ett fåtal gånger. De följer samhällets utveckling inom tekniken och lär sig att hantera datorer då de skaffar sig grundkunskaper om hur man startar datorn, mailar, hittar på tangentbordet, delar dokument och söker information på internet.

Pedagogerna berättar att barnen i förskoleklassen utvecklas inom matte, svenska och engelska genom att spela dessa spel på datorerna och Ipaden. När de spelar tillsammans lär de sig även att samarbeta, ta hänsyn och lyssna på varandra samt att vänta på sin tur. De äldre barnen på IKT-fritids lär sig detta också. Genom att observera varandras spelstrategier lär de sig av varandra hur spelen fungerar. När de diskuterar för- och nackdelar med spelen lär de sig även vilka signaler spelen sänder och tränar sitt kritiska tänkande. Förutom detta lär de sig likaså riskerna med internet då det finns hemsidor och chattsidor där de kan fara illa. Under dessa aktiviteter lär sig alltså barnen hela tiden något nytt.

Vilka för- och nackdelar ser pedagogerna med IKT på fritidshemmet?

Pedagogerna ser många fördelar med IKT då det är ett enkelt och bra stöd som dessutom är praktiskt både inom- och utomhus. De upplever att IKT användning gör att de får säkrare och självgående barn som därtill får större förståelse för hur IKT fungerar och används. Barnen visar stort intresse då de tycker att aktiviteterna är roliga samt att de finner nya kompisar som de annars inte lekte med tidigare på fritids. Pedagogerna anser dessutom att IKT borde användas mer på fritids då det underlättar pedagogernas arbete när de planerar samt att arbetssätten synliggör hur barnen utvecklas, både i samspel med varandra och i kunskapsämnena.

Nackdelarna som pedagogerna ser med IKT är att aktiviteterna oftast är stillasittande. De menar att barnen behöver röra på sig och därför äger inte dessa aktiviteter rum för ofta. I övrigt talar inte pedagogerna om IKT som något dåligt, eftersom det gynnar barnens kunskaper och utveckling. Pedagogerna nämner att skolorna har dålig tillgång till verktygen då för få Ipaden inte räcker till jämfört med de stora barngrupperna. De beskriver även att all personal inte är mottaglig för IKT då de känner sig osäkra eftersom de aldrig använt sig av det innan och mycket av verktygen är nytt för dem.

5.3 Nya forskningsfrågor

Denna studie lyfter fram pedagogernas perspektiv på arbetssätt, erfarenheter och uppfattningar. Resultatet över vad barnen lär sig baseras alltså på pedagogernas observationer och uppfattningar. Det kunde också vara intressant att genomföra denna studie utifrån barnens perspektiv för att på så sätt se om pedagogernas uppfattningar stämmer och få en uppfattning om hur IKT uppfattas och används i barnens värld. Förutom detta går det dessutom att genomföra denna studie igen då IKT är ett ämne som ständigt utvecklas och används på olika sätt genom åren.

5.4 Pedagogisk relevans

Denna studie bidrar med en fördjupad förståelse för hur pedagoger använder sig av IKT på fritidshemmet. Resultatet redovisar hur pedagoger använder sig av IKT både generellt på fritidshemmet men även i aktiviteter med barnen. Detta har i sin tur visat hur dessa aktiviteter kan se ut samt vad barnen lär sig av detta. Studien visar också pedagogers beskrivningar av vilken betydelse tekniken har för barnen då de finner stora intressen och engagemang i spelen som de utvecklas av. Även pedagogerna finner stor nytta av tekniken då de informerar föräldrar via bloggar och Facebook, samt att tekniken underlättar deras arbete när de planerar nya aktiviteter med barnen. Därmed har IKT stor betydelse för det pedagogiska arbetet på fritidshemmet.

Referenser

Barton, David (2007). *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. Oxford: Blackwell publishing.

Fast, Carina (2008). *Literacy – i familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Forskning.se: Vilken forskning finns det om fritidshem? (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.forskning.se/nyheterfakta/teman/fritidshem/tiofragorochsvara/vilkenforskningfinnsdetomfritidshem.5.2ac1d9f612b59a0254b8000799.html> > (2014-04-11)

Gallup Europé (2002). Flash Eurobarometer 118, Les responsables d'école et la société de l'information. Réalisé pour: La Direction Générale "Société de l'Information" Janvier-Février 2002. (Elektronisk) Tillgänglig: < http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl118_fr.pdf > (2014-04-21)

Hodge, Bob & Kress, Gunther (1988). *Social semiotics*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

Hylén, Jan (2011). *Digitaliseringen av skolan*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hylén, Jan (2013). *Digitaliseringen av skolan - en kunskapsöversikt*. Kommunförbundet Skåne: Ifous AB. (Elektronisk) Tillgänglig: < http://www.janhylen.se/wp-content/uploads/2013/04/Ifous-Digitalisering-i-skolan-2013_11.pdf > (2014-03-27)

Iversen Kulbrandstad, Lise (2006). Läs- och skrivpraxis framför dataskärmen. I Bjar, Louise (red.). *Det hänger på språket: lärande och språkutveckling i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Kajiser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (2011). *Etnologiskt fältarbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kjällander, Susanne (2011). *Designs for learning in an extended digital environment: case studies of social interaction in the social science classroom*. Stockholm: Stockholms universitet. (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:402495/FULLTEXT01> > (2014-03-27)

Klerfelt, Anna (2007). *Barns multimediala berättande – en länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik*. Doktorsavhandling. Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: < https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/17189/5/gupea_2077_17189_5.pdf > (2014-04-11)

- Kress, Gunther (2003). *Literacy in the new media age*. London: Routledge.
- Kress, Günter (2010). *Multimodality – a social semiotic approach to contemporary communication*. Oxon: Routledge.
- OECD (2006). *Pisa 2006 Database*. OCED, Paris.
- OECD (2011). *OECD Skills Strategy. Towards an OECD Skills Strategy*. OECD, Paris.
(Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.oecd.org/dataoecd/58/27/47769000.pdf> > (2014-04-21)
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Rostvall, Anna-Lena & Selander, Staffan (red.) (2010). *Design för lärande*. 2. uppl. Stockholm: Norstedt.
- Selander, Staffan & Kress, Gunther (2010). *Design för lärande: ett multimodalt perspektiv*. Stockholm: Norstedt.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, Roger & Linderöth, Jonas (red.). (2002). *Utm@ningar och e-frestelser - it och skolans lärkultur*. Stockholm: Prisma.
- Trageton, Arne (2005). *Att skriva sig till läsning – IKT i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (Elektronisk)
Tillgänglig: < <https://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491/1321864357049/God+forskningssed+2011.1.pdf> > (2014-03-19)

Bilagor

Intervjufrågor till pedagogerna:

1. Hur länge har du arbetat med IKT på fritids? Hur använder du dig av IKT?
2. Använder du dig av IKT i dina aktiviteter med barnen? Hur och varför just detta sätt?
3. Finns det ett syfte med dina aktiviteter? Strävar du efter några särskilda mål?
4. Vad vill du att barnen ska lära sig i dina aktiviteter? Vad har du sett att barnen lär sig?
Vad har barnen själva sagt att de lär sig?
5. Hur vill barnen använda sig av IKT? Önskar de att få använda det?
6. Ser du några för- och nackdelar med IKT på fritids? Vilka och varför?
7. Finns det något mer du tänker på kring IKT som du kommer på utöver de övriga frågorna?

Hej!

Jag heter Viktoria Skoglund och jag studerar på grundlärautbildningen med inriktning mot fritidshem på Södertörns högskola. Nu går jag min sista termin och har påbörjat mitt examensarbete som handlar om IKT (informations- och kommunikationsteknik) på fritidshemmet. Syftet med studien är att undersöka fritidspedagogers uppfattningar och erfarenheter kring hur IKT används på fritidshemmet.

Med detta brev vill jag be om ditt medgivande för att delta i en personlig intervju på ca 20 min. Frågorna handlar om dina uppfattningar och erfarenheter om IKT, hur dina arbetsätt med IKT ser ut på fritidshemmet och vad du anser att barnen lär sig av det. Intervjuerna kommer att spelas in på ljudfil för att sedan transkriberas. Efter godkänt examensarbete kommer materialet av inspelningen att förstöras.

Observera att:

- Ditt deltagande är **frivilligt** och du kan när som helst avbryta ditt deltagande.
- Ditt deltagande kommer att vara **anonymt**, både när det gäller ditt namn och namnet på din arbetsplats. I studien kommer jag istället att använda mig av påhittade namn.
- De uppgifter som jag får av dig under intervjun kommer **endast att användas som underlag i syfte för forskningsändamålet**. Ingen annan än jag själv kommer att ta del av det inspelade materialet.
- Materialet från intervjun kommer att **förstöras** efter godkänt examensarbete.
- Godkänt examensarbete kommer att publiceras och då kommer du att få **ta del av resultatet**.

Om du önskar ytterligare upplysningar är du välkommen att kontakta mig eller min handledare.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Viktoria Skoglund viktoriam01.skoglund@student.sh.se, 0707511688

Handledare:

Liselott Mariett Olsson liselott.mariett.olsson@sh.se

Jag MEDGER att delta i studien.

Jag MEDGER INTE att delta i studie.

Namnunderskrift:
